

**Abdiae Praetorij Gotschalci De necessitate nouae obedientiae
et bonorum operum. : Explicatio summaria continens
perpetuam eius sententiam & doctrinam, scripta adolescenti
cuidam petenti consilium eius.**

<https://hdl.handle.net/1874/456587>

8

2

ABDIAE
PRAETORII
GOTSCHALCI.

DE
NECESSITATE NO-
VAE OBEDIENTIAE

ET
BONORVM OPE-
RVM.

EXPLICATIO SUMMA-
ria continens perpetram eius senten-
tiam & doctrinam, scripta adoles-
centi cuidam petenti cons-
siliū eius.

M. D. LXII.

A B D I A E

P R A E T O R I I

G O T T C H A L C I

D E

M E G I S T R A T U S

V A E O R D I N I S

E T

H O N O R A R I I

R V M

E X P L I C A T I O

hinc continens perpetuum consilium

hinc de doctrina, hinc de

consilio, hinc de

hinc de

M. D. LXXII.

ADMONITIONES QVAEDAM GENERALES.

TRIASVNT HOMI-
num de bonis operibus lo-
quentium genera.

Alij nimium eis tribu-
unt, & plus tribuunt quàm sacra scri-
ptura. Ad istum ordinem pertinent
Pharisæi, Hypocritæ, Pelagiani, Pa-
pistæ, Interimistæ & alij, qui sequun-
tur illos.

Alij adimunt nimium, & adimunt
hoc, quod tamen eis tribuit scriptura.
Tales à recentioribus vocari solent
Antinomi, sicut appellatio illa à mul-
tis iam in hanc sententiam vsurpatur.
Ex veteribus vero fuerunt in hoc nu-
mero Simon Magus, Pseudoaposto-
li, Manichæi. Præterea pertinent huc
Epicurei, securi, ociosi, ignavi, pro-
phani, superbi. Tales solent inter

A ij dum

dum vocari μίσηργδοι καὶ ἔργομαχοί, &
meritò sic vocantur.

Alij seruant medium, ita vt nec
tribuant nimium nec adimant nimis
um, sed ita vt tribuant eis, quod scrip-
tura tribuit, & adimant eis, quod
adimit scriptura. Ad istum ordinem
pertinent Orthodoxi, omnes videlicet
Doctores piè & syncerè docen-
tes καὶ ὀρθοταμοῦντες τὸν λόγον τῆς ἀλη-
θείας.

De his tribus ordinibus aut gra-
dibus iudicari potest, cum ex alijs re-
bus tum ex his collationibus. Nam
oportet hominem in hac materia vel
hypocritam vel Epicureum vel ver-
rum Christianum esse. Deinde vt il-
lud quoq; dicatur, in eadem materia
oportet hominem esse vel Papistam
vel Antinomum vel Lutheranum.
Ac de Luthero constat, quod serua-
uerit mediam illam viam inter Anti-
nomos & Papistas.

DE

DE MATERIA NE- CESSITATIS.

IN disputatione verò de necessitate
operum, quam tractant nonnulli
ὡς κακοὶ μάγιστροι καὶ ὡς κυνίδια τὸ ῥάκος,
hæ potissimum tenendæ sunt Regu-
læ vel Propositiones.

I.

Rectissimè dicitur, Bona ope-
ra sunt necessaria, Nova obedi-
entia est necessaria.

Istæ locutiones consentiunt cum
multis scripturæ testimonijs, ex qui-
bus præcipua sunt, Oportet obedire
Deo, Acto. 5. Necessitate subditi
estote, Rom. 13. Necessitas mihi in-
cumbit, vt Evangelizem, 1. Corin. 9.
Pacientia est vobis necessaria. Ebre.
10. Abstinerè à fornicatione est ne-
cessarium. Actor. 15. Debites fu-
mus. Rom. 8. Serui facti estis iusti-

A iij tia.

tia Rom. 6. Debemus alterutrum diligere. I. Ioh. 4. Deinde receptæ sunt etiam locutiones istæ in Ecclesiam & reperiuntur in multis scriptoribus & præcipuè in Confessione Augustana & Apologia, in Luthero, Melanthono, & alijs quamplurimis. In Augustana Confessione septies circiter partim iisdem verbis partim equipolentibus inculcatur. In Luthero & Melanthono creberrima sunt Exempla, quæ, si opus est, monstrari facillimè possunt. Concurrunt & aliæ rationes, de quibus dici solet in integris descriptionibus.

II.

Rectissimè dicitur, Bona opera sunt necessaria tanquam res à Deo mandata.

Item necessaria sunt tanquam res debita Deo ratione remissionis peccatorum, acceptationis & adoptionis, tanquam exercitium gratitudinis, tanquam

quam Exemplum obedientiæ filij erga patrem. Deinde necessaria sunt à posteriori. Præterea necessaria sunt sicut effectus fidei & salutis, sicut testimonia fidei & salutis, sicut pars pœnitentiæ. Item, tanquam res, quæ debet sequi, sicut effectus sequitur causam, bonus fructus bonam arborem, umbra corpus, fumus ignem, lux solem. Item necessaria sunt ad gloriam Dei, ad utilitatem proximi, ad testificationem vel declarationem fidei & salutis. Item necessaria sunt ad integritatem totius pœnitentiæ & Christianæ vitæ, ad exercitia dilectionis, ad distinctionem renatorum & non renatorum, ad certam faciendam vocationem, ad id, vt fides & Spiritus sanctus non excutiantur, ad id, vt conscientia non vulneretur, ad consecutionem præmiorum, quæ Deus promisit bonis operibus, ad vitationem pœnarum, ad conseruationem publicæ tranquillitatis. De his regulis loquuntur hæc dicta: **Luceat lux vestra coram**

coram hominibus , vt videant opera
vestra bona & glorificent patrem ve-
strū, qui in cœlis est. Matth. 9. Facite
fructus pœnitentiæ dignos. Lucæ 3.
In hoc cognoscent, quod sitis mei disci-
puli, si diligatis vos inuicem. Ioh.
13. A fructibus eorum cognoscetis
eos. Matth. 7. Repellentes bonam
conscientiam circa fidem naufragi-
um fecerunt, inter quos sunt Alexan-
der & Hymenæus, quos tradidi Sa-
tanæ, 1. Tím. 1. Conditi sumus ad
opera bona in Christo, Eph. 2. Cōuer-
sationē inter Gentes habete bonam,
vt in eo, quod detrectant vobis tan-
quàm malefactoribus, ex bonis ope-
ribus vos considerantes glorificent
Deum, in die visitationis, 1. Pet. 2. In
hanc sententiam extant etiam locu-
tiones quædam in scriptis piorum &
orthodoxorum.

III.

Non rectè dicitur, Bona opera
sunt necessaria ad salutem.

Nam

Nam ista locutio non consentit cum sacra scriptura: imo pugnat cum ea, sicut apparet ex his dictis: Non ex operibus iustitiæ, quæ fecimus, sed secundum misericordiã suam saluos nos fecit, ad Tit. 2. Gratia saluati estis per fidem, & hoc non ex vobis. Dei enim donum est, non ex operibus, ne quis glorietur, Ephe. 2. Deinde non est recepta illa locutio in Ecclesiã sed potius explosa. Præterea est Papiistica & Interimistica. Item tales formæ loquendi continent sententiã de causis: sed opera bona habent se ad salutem non vt causa verum vt effectus. Eadem etiam locutio est valde periculosa conscientijs & præbet materiam dubitationibus. Item cõtinet in se sententiã aliquã de merito salutis. Postremò est ambigua & flexiloqua. Etsi autem potest addi mitigatio de salute declaranda, tamen oportet vitare ambiguitates, scopulos & labyrinthos, præsertim cum incidant aliæ etiam accommodationes

de salute impetranda & retinenda.
Eatenus ex vna parte posset mitigari
& ex duabus esset impia & periculosa.

IIII.

Non rectè dicitur, Bona opera
sunt necessaria ad salutem impetrandam.

Id manifestè pugnat cum sacra
scriptura, sicut apparet ex præcedentibus dictis. Idem est manifestè blasphemum in filium Dei: Est Papisticum, Pharisaicum, Iudaicum & Ethnicum: Est coniunctum cum multis periculis & absurditatibus.

V.

Non propriè dicitur, Bona opera
sunt necessaria ad retinendam
fidem & salutem.

Ad hanc materiam solent illa accommodari dicta: Virtute Dei custodiri

stodimini, I. Pet. I. Qui cœpit in vobis, ille perficiet, Phi. I. Præterea tales locutiones continent in se sententiam vel significationē de vi vel actu retentionis. Item pertinent ad causas instrumentales in materia salutis: Sed opera bona non sunt in illa materia causa instrumentalis. Postremò locutio ista coniuncta est cum multis absurditatibus: quia sequeretur inde, quòd conseruatio salutis penderet ex dignitate obedientiæ imperfectæ & coniunctæ adhuc cum vetere Adamo: Ea ratione fieret salus incerta: Ea ratione effectui tribueretur, quòd conseruaret causam: fructibus tribueretur, quòd conseruarent arborem, vnde processerunt: fumo tribueretur, quòd conseruaret ignem: vmbræ, quòd corpus: luci, quòd solem. Interdum tamen reperitur illa forma apud probatos et receptos scriptores, sed in talibus opus est candida interpretatione: Et potest interpretatio fieri de impedimento excussionis, vt
sit

fit sententia, Retinent salutem, non quod habeant vim talem, sed quia profunt eò, vt non excutiantur fides & Spiritus sanctus. Eatenus congruit illa sententia cum Pauli dicto: Milita bonam militiam, retinens fidem & bonam conscientiam, quam quidem repellentes circa fidem naufragium fecerunt. Ita probatis autoribus donatur interdum aliquid, quod suspectis & periculosis concedi nec debet nec potest. Sed semper tamen seruandum est discrimen locutionum propriarum & impropriadum: Et semper etiam studendum est proprietati omisis improprietatibus, quantum fieri potest, praesertim in docendo & materijs magni momenti.

VI.

Rectissime dicitur, Bona opera sunt necessaria ad testificationem vel declarationem fidei & salutis, ad declarandam fidem & salutem.

Ad

Ad hanc materiam solent accommodari hæc dicta, Facite fructus pœnitentiæ dignos: Lucæ 3. Luceat lux vestra coram hominibus, vt videant opera vestra bona, Matth. 5. In hoc cognoscent, quòd sitis mei discipuli, si diligatis inuicem, Ioh. 13. Item Ro. 10. Ore fit confessio ad salutem, scilicet declarandam, sicut Lutherus est interpretatus. Item ea forma locutionis vsurpatur cum apud alios tum apud Lutherum in disputationibus quibusdam, contra Antinomos. Deinde continet vtilem commonefactionem de vno aliquo bonorum operum fine. Præterea prodest ad vitiationes multarum absurditatum: quia alioqui sequeretur, quòd non esset opus declaratiõe fidei & salutis: quòd posset aliquis esse Christianus, etiam si nunquam faceret fructus: quòd posset aliquis habere veram fidem etiam sine fructibus sequentibus: quòd posset arbor esse bona sine fructibus bonis.

DE

DE TRACTATIONE
BONORVM OPE
RVM.

Quæres fortasse vtrum doctrina illa sit inculcanda, vtrum debeat proponi, tractari, ac in scholis & Ecclesijs sonare. Ea certè de re apud pios, eruditos & sapientes nullæ sunt dubitationes. Nam certum est, quòd sit pars scripturæ, pars doctrinæ cœlestis, pars verbi Diuini, pars corporis doctrinæ. Item est admonitio de vita Christiana, de iustitiâ bonæ conscientiæ, de dilectione Dei & proximi, de disciplina interna & externa. Quid quòd in tota scriptura sacra nullus sit liber, vbi vel non fiat admonitio de operibus bonis, vel exemplum aliquod illorū non proponatur? Ac de Paulo præcipuè constat, quòd in omnibus Epistolis ad opera bona hortetur, & quòd semper doctrinæ de iustificatione subiungat doctrinam de bonis operibus, sicut

sicut adparet ex Epistola ad Romanos & ad Ebraeos. Qui hoc non intelligit, iste summam doctrinae non intelligit: Qui negat hoc, is negat partem sacrae scripturae, is tollit partem verbi diuini ex Ecclesia. Sed illud est & haereticum & blasphemum.

At ubi debet inculcari? Primum, Vbicunq; textus scripturae uel aliorum scriptorum occasionem praebet & requirere videtur. Deinde sicubi aliae circumstantiae rerum & actionum humanarum expetere & efflagitare videntur. Eatenus fere semper est opus istiusmodi admonitionibus, sicut perpetua poenitentiae praedicatione est opus. Nec potest ea de re nimium dici, si modo recte dicatur, cum non tantum errores hominum, verumetiam delicta magis magisque in hac delira mundi senectate cumulentur.

Quomodo vero debet de ea dici? Et quomodo tractatur recte & pie? Primum, discerni & separari debet

debet à reliquis pœnitentiæ parti-
bus, contritione videlicet & fide, sicut
alioqui ab illis sua natura differt. Se-
cundò separari debet ab articulo iu-
stificationis, ita vt non referatur ad
materiam de causis iustificationis.
Nam sicut à fide ita etiam à iustifica-
tione differt, cum fides sit instrumen-
talis causa iustificationis, qua videli-
cet apprehenditur & acceptatur pro
missio et in promissione remissio pec-
catorum. Tertiò, vt in suis terminis
& limitibus contineatur ac tradatur,
vt res, quæ necessariò iustitiam fidei
sequi debet. Postremò, vt in enar-
ratione vel tractatione seruetur vsi-
tata doctrina congruens cum sacra
scriptura, cum Confessione Augusta-
na & Apologia, cum scriptis Luthe-
ri, Melanthonis & aliorum Ortho-
doxorum.

Sic igitur de bonis operibus &
iudicare & sentire & loqui & docere
debes. Hoc modo nec ad dextram
nec ad sinistram declinas.

Si quis

Si quis autem vel tibi vel alijs ita
se explicantibus fidem habere non
vult, ab isto sedulo tibi caueas : quia
ex abundantia cordis os loquitur.
Tales ex suo ingenio iudicant de cæ-
teris : Tales ipso Christo voluisse
sapientiores, qui dicit, Ex verbis tuis
iustificaberis & condemnaberis : Ta-
les non sunt viri vere boni, sed potius
ἀγκυλομήτεσσι, insidiatores, machinato-
res, delatores, carnifices & oppresso-
res orthodoxorum : Tales digni es-
sent, qui cum Diabolis potius quam
cum p̄is versarentur, vt illis potius
crederent, cum his explicatè loquen-
tibus fidem habere non volunt.

ὁππᾶν ἀπὸ τῶν ἰσοπῶν ἰ. μαθητῶν
Si quis etiam aliter docuerit, ei
vt fidem habeas, adeo non est necesse,
vt multò magis ad vitandam sis obli-
gatus, sicut scriptum est, Cauete à
Pseudoprophetis, qui veniunt ad vos
in vestimentis ovium, intrinsecus
autem sunt lupi rapaces : Si noluerit
audire, sit tibi tanquam Ethnicus &
publicanus

publicantur: Hereticum hominem
post vnam aut alteram admonitio-
nem deuita.

Hæc est mea Abdiæ Prætorij
de ista materia sententia & doctrina,
quam in meis explicationibus sem-
per auditoribus meis inculcaui, non
tantum hîc in Academiâ Francofor-
diana, verum etiam in schola Parthe-
nopæa & alijs locis. Id testor hoc
meo Chirographo & facio testes
meos auditores, quicumq; candidè
me audierunt. Ac oro Deum, vt in
agnita veritate me regat & tueatur.

Scriptum Francofordiæ, Anno
1561. 27. Iulij.

SEQVUNTUR TESTI-
monia ex Confessione Au-
gustana & Apo-
logia.

EX

EX CON-
FESSIO NE AV-
GVSTANA.

ARTICVLO VI.

ECclesiæ apud nos magno con-
sensu docent, quòd, cum fide re-
conciliamur, necessario sequi
debeat iusticia bonorum operũ, quæ
Deus nobis mandavit.

ARTICVLO XI.

DEinde sequi debent (s. contri-
tionem & fidem) boni fructus
pœnitentiæ, hoc est, obedientia
erga Deum, iuxta illud, Debitor es
sumus non carni, vt secundum car-
nem viuamus. Si enim secundum
B ij. carnem

carnem viuetis , moriemini. Sed si
spiritu actiones corporis mortifica-
bitis, viuetis.

ARTICVLO XVI.

Christiani necessariò debēt obe-
dire præsentibus Magistratibus
ac legibus , nisi cum iubent pec-
care. Tunc enim magis debent obe-
dire Deo quàm hominibus.

ARTICV. XVII.

Scimus, quòd p̄ij debeāt obedire
præsentibus Magistratibus.

ARTICVLO XX.

Cum necessariam de fide doctrinam
& consolationem Ecclesijs
proponimus, additur & doctrina
nada

na de bonis operibus, Quòd videlicet necessaria sit in reconciliatis obedientia erga legem Dei, Nam Evangelium concionatur de noua vita, iuxta illud, Dabo legem meam in cordibus eorum. Hæc igitur noua vita debet esse obedientia erga Deum.

IBIDEM.

Debet in nobis obedientia erga Deum & noua vita crescere, sicut Paulus docet, renouari nos debere ad agnitionem Dei, vt efficiatur in nobis noua lux & imago eius, qui condidit nos.

IBIDEM.

Quanquam igitur hæc noua obedientia procul abest à perfectione legis, tamen est iustitia & meretur præmia, ideo, quia personæ reconciliatæ sunt.

IBIDEM.

ATq̄ ita de operibus iudicandū
est, quæ quidem amplissimis
laudibus ornanda sunt, quòd sint
necessaria, quòd sint cultus Dei &
sacrificia spiritualia.

**EX APO-
LOGIA CONFES-
SIONIS C. DE DI-
lectione.**

OPortet legem in nobis inchoari
& magis magisq̄ fieri.

IBIDEM.

Profitemur igitur, quòd necesse
sit inchoari in nobis & subinde
magis magisq̄ fieri legem: Et
complectimur simul vtrumq̄, vide-
licet

licet spirituales motus & externa bona opera. Falso igitur calumniatur nos aduersarij, quod nostri non doceant bona opera, cum ea non solum requirant, sed etiam ostendant, quomodo ea fieri possint.

IBIDEM.

Sicut non accipimus remissionem peccatorum per alias virtutes legis, seu propter eas, videlicet propter patientiam, castitatem, obedientiam erga Magistratus, Et tamen has virtutes sequi oportet, Ita neque propter dilectionem Dei accipimus remissionem peccatorum: Et si sequi eam necesse est.

IBIDEM.

Necesse est renatos bene operari: Et virtutes legis, quatenus obediunt legi, sunt iusticia.

DE CON-
FESSIONE AV-
GVSTANA ET APOLO-
gia eius iudicium & testimoniū Lu-
theri, in Epistola ad Franco-
fordenses ad Mœ-
num.

Esist nu für alle welt
kommen / die herrliche
Confession vnd Apo-
logia / so für Key. Ma.
zu Augspurg von vielen
der höchsten Stenden des
Römischen Reichs frey
bekandt

bekandt vnd erhalten.
Darin auch die Papi-
sten / ob sie vns wol vber
alle mass gehass findt/
dennoch keiner Schwer-
mer Artikel könnē schuld
geben. Wir haben nicht
nimmum gesetzt / noch
vnter dem Hütlin gespie-
let / sondern da stehen
vnsere helle freye
wort/
In alles tuncfel vnd
mausen.

A 2099146
ocn 66478692

ERPHORDIAE
GEORGIUS BAVVMAN
EXCVDEBAT IVX
TA TEMPLVM
S. PAVLI.

